

Folktingets utlåtande angående komplettering av regeringens proposition 113/2025 rd om ändring av socialvårdslagen, lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

Folktinget tackar för möjligheten att uttala sig om kompletteringen och tar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter. Folktinget har inga synpunkter på ändringar i lagen om klientavgifter.

Språkliga aspekter saknas i kompletteringen av propositionsutkastet

Folktinget anser det vara oroväckande att ministeriet inte behandlar betydelsen av klientens språk i förhållande till den komplettering till lagändringarna som nu föreslås, trots att de språkliga rättigheterna är grundläggande rättigheter och språkets betydelse för klienten är särskilt stor i fråga om socialvårdstjänster. Ministeriet hänvisar endast i *en* mening till 4 § i klientlagen (812/2000) där det står *När socialvård lämnas skall klientens önskemål, åsikt, fördel och individuella behov samt modersmål och kulturella bakgrund beaktas*. Det saknas en beskrivning om man i praktiken ska beakta klienternas språkliga rättigheter och behov.

Mot bakgrunden av de omfattande bristerna i social- och hälsovården på svenska som konstaterats i bland annat Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025, vore det viktigt att lyfta upp språkets betydelse för klientens välbefinnande, rättsskydd och klientsäkerhet. Det konstateras i språkberättelsen att de svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänsterna inte förverkligas på det sätt som lagstiftningen förutsätter. Tjänster på det egna språket är inte alltid tillgängliga, och servicekedjorna fungerar inte fullt ut på svenska. Därtill konstateras att det finns brister i de svenskspråkiga digitala tjänsterna (Statsrådets publikationer 2026:3).

Riksdagens grundlagsutskott har flera gånger tagit ställning till förverkligandet av språkliga rättigheter i offentliga digitala tjänster. Utskottet har betonat att de skyldigheter som följer av språklagen, samiska språklagen och teckenspråkslagen måste beaktas när nya digitala tjänster och system skapas. Utskottet anser att det är viktigt att de grundläggande språkliga rättigheterna beaktas redan i den inledande fasen av utvecklingen av tjänsterna och att de digitala tjänsterna utvecklas parallellt i olika språkversioner. (GrUB 5/2022 rd, GrUU 59/2025 rd). **I sitt senaste utlåtande till språkberättelsen 2025 (mars 2026) ansåg grundlagsutskottet att statsrådet bör bedöma om uttryckliga bestämmelser om språkliga rättigheter bör tas in i regleringen om elektroniska tjänster. (GrUU 18/2026 rd).**

Folktinget föreslår därför att ministeriet inkluderar språkliga aspekter angående tekniska lösningar inom socialvården och i äldreomsorgen i propositionstexten. Använd gärna ovan nämnda fakta som bakgrund.

Folktingets förslag till kompletteringar

Folktinget föreslår att de allmänna motiveringarna kompletteras med ett stycke om att språket är centralt i frågor som gäller klientens intresse och individuella behov, självbestämmanderätt och

förståelseförmåga, samt klientsäkerhet och klientens rättsskydd. Vidare föreslås vissa kompletteringar i detaljmotiveringarna till vissa paragrafer (se nedan).

Socialvårdslagen:

Enligt motiveringen (s. 4) är propositionens utgångspunkt att respektera den centrala principen inom socialvården, dvs klientens självbestämmanderätt. Folktinget betonar att klientens **självbestämmanderätt och förståelseförmåga** starkt hänger ihop med klientens språk. Det innebär dels att de tekniska lösningarna ska fungera på båda nationalspråken, dels att klienten bör få anvisningar om deras användning på sitt språk, finska eller svenska.

39 § angående **bedömningsskyldigheten** som ska inkluderas i klientplanen (s. 5). Här bör man beakta klientens eget språk, finska eller svenska, då man bedömer huruvida teknologiska lösningar kan användas i planeringen av klientens vård. Man bör försäkra sig om att de teknologiska lösningarna i sig fungerar likvärdigt på båda nationalspråken, men många distanstjänster kräver också att personalen som involveras ska kunna kommunicera på klientens språk.

Under **47 §** angående de allmänna förutsättningarna för att utnyttja teknologiska lösningar i socialvården (s. 6), konstateras med hänvisning till 4 § 2 mom. i klientlagen att bland annat klientens modersmål bör beaktas i socialvården. Folktinget föreslår att ministeriet i motiveringarna öppnar upp på vilka olika sätt detta bör ske för att klientens språkliga rättigheter ska tillgodoses (använd gärna exemplen).

I fråga om **klientens intresse och individuella behov** betonar Folktinget det egna språkets betydelse. I 4 § i socialvårdslagen (1301/2014) anges om Klientens intresse: *Vid bedömningen av det som ligger i klientens intresse ska hänsyn tas till hur olika tillvägagångssätt och lösningar bäst tryggar...* och i punkter räknar man upp viktiga aspekter såsom stärkande av klientens välfärd, förmåga att klara sig självständigt, att få rätt och tillräckligt stöd i förhållande till behoven och möjlighet att delta i och påverka sina ärenden. Punkt 5) i samma paragraf gäller *beaktande av den språkliga, kulturella och religiösa bakgrunden*. **Folktinget föreslår att ministeriet hänvisar även till denna paragraf och punkt i detaljmotiveringarna och öppnar upp språkets betydelse.**

Språket är viktigt också med tanke på **klientsäkerhet och rättsskydd** och innebär bland annat att klientplaner, avtal eller beslut med vilka man möjliggör tekniska lösningar bör avfattas på klientens språk. Då man utreder klientens egen åsikt om vården är språket också centralt. Angående klientens möjlighet att neka användningen av tekniska lösningar för den egna vården, vill Folktinget betona att detta inte får innebära att en svenskspråkig klient inte får alternativ vård (t.ex. med hänvisning till bristfälliga resurser). Också här ska alternativen vara lika tillgängliga på båda nationalspråken.

Bedömning av servicens tillräcklighet: enligt grundlagsutskottet krävs det här en bedömning av servicenivå, tillgänglighet, kvalitet och klientsäkerhet (s. 20). Klientens språk är enligt Folktinget en central faktor. För att trygga likvärdiga tjänster på båda nationalspråken ska de svenska tjänsterna vara lika tillgängliga och av lika hög kvalitet som de finska. Av bland annat klientsäkerhetsskäl bör man se till att de tekniska lösningarna fungerar likvärdigt på båda nationalspråken. Språkliga missförstånd kan leda till fel medicinering eller vård. **Servicens tillgänglighet:** både beträffande socialvårdslagen och äldreomsorgslagen ska vården fungera i alla situationer och dygnet runt på båda nationalspråken.

Äldreomsorgslagen:

Folktingets synpunkter om att inkludera språkliga aspekter i detaljmotiveringarna gäller här samma frågor som för socialvårdslagen ovan, dvs kommentarerna om klientplanen, bedömningsskyldigheten och klientens intressen och rättigheter. I alla dessa fall ska man trygga tillgodoseendet av de äldres språkliga rättigheter, så att vården och de teknologiska lösningarna fungerar likvärdigt på båda nationalspråken

Förhållandet till grundlagen

Folktinget betonar att de språkliga rättigheterna tangerar klienternas övriga grundläggande rättigheter. Förutom 10 § om rätt till skydd av privatliv och 19 § om rätt till socialskydd i grundlagen samt 1, 7 och 10 § om självbestämmanderätt som behandlas i motiveringarna, har också grundlagens 17 § om rätt till eget språk och kultur stor relevans för de föreslagna lagändringarna. Språkliga rättigheter är speciellt centrala med tanke på sådana sårbara grupper av klienter vars rättigheter går igenom i propositionstexterna, såsom äldre, klienter med intellektuellt funktionshinder och barn.

Svenska Finlands folkting

Christina Gestrin
folktingssekreterare

Peggy Heikkinen
tf. specialsakkunnig